

Diarienummer	Fastställt/senast uppdaterad	Beslutsinstans	Ansvarigt politiskt organ	Ansvarig processägare
ÄLN 2021/149	2021-12-15	Äldrenämnden	Äldrenämnden	Ellinor Egefors
Riktlinje	för bistånd enligt äldreomsorg			

Riktlinjer för bistånd enligt äldreomsorg

Dokumentets syfte

Dessa riktlinjer grundar sig på för verksamheten gällande författningsbestämmelser i socialtjänstlagen, förvaltningslagen, offentlighets- och sekretesslagen, föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen m.fl. Riktlinjerna beaktar även prejudicerande rättspraxis från främst Högsta förvaltningsdomstolen. Dessa riktlinjer utgör därmed ett komplement till gällande lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, m.fl. De anknyter också till andra övergripande dokument och regelverk som gäller för Nacka kommun och inom området.

Riktlinjerna ska ge vägledning för biståndshandläggarna samt säkerställa **att besluten är** rättssäkra och enligt likabehandlingsprincipen. Riktlinjerna tar i första hand upp den del av handlägningsprocessen som är specifik för Nacka kommuns äldreomsorg och innebär inte någon inskränkning i kundens möjligheter att få sin ansökan individuellt prövad.

Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg ersätter tidigare antag *Riktlinjer - kvalitetsnivåer för bistånd till äldre i Nacka kommun* (diarienummer SÅN 2009/216-730).

Dokumentet gäller för

Riktlinjerna är ett stöd för de biståndshandläggare som fattar myndighetsbeslut inom äldreomsorg till kunder som är 65 år och äldre och som kan vara i behov av bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) eller lagen (1993:387) om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS). Stöd och insatser för denna målgrupp handläggs av äldreheten.

Begreppsförklaring

Kund ersätter begreppet som används i socialtjänstlagen och avser den enskilde personen som ansöker om eller har beviljade insatser.

Nackabo är de personer/kommuninvånare som ännu inte är kunder.

Anordnare är det begrepp Nacka kommun använder för att beskriva den verksamhet som utför en beställd tjänst. Ett annat begrepp för anordnare är leverantör eller utförare.

Innehållsförteckning

Riktlinjer för bistånd enligt äldreomsorg	1
Dokumentets syfte	1
Dokumentet gäller för	1
Innehållsförteckning	2
Allmänna utgångspunkter	4
Icke biståndsbedömda verksamheter	4
Stöd till anhöriga.....	5
Tolk	5
Anmälnings- och rapporteringsskyldighet.....	5
Nationella minoriteter och minoritetsspråk	6
Handläggning av ärenden	6
Förenklad handläggning	6
Ansökan.....	7
Ombud och biträde	7
Anhörigbehörighet.....	7
Framtidsfullmakt	8
Gode män och förvaltare	8
Personligt ombud	8
Utredning	9
Samordnad individuell plan, SIP	9
Intern samverkan.....	10
Beslut.....	10
Överklagande	11
Val av anordnare.....	11
Uppdrag till anordnare	11
Uppföljning.....	12
Avgift	12
Hjälp i hemmet	12

Trygghetslarm	13
Hemtjänst.....	13
Serviceinsatser	13
Mat och måltider	15
Följeslagning.....	15
Personlig omvårdnad.....	16
Avlösning i hemmet	18
Dagverksamhet för kunder över 65.....	18
Omvårdnadsbidrag.....	18
Korttidsboende.....	19
Korttidsboende efter vistelse på sjukhus.....	19
Korttidsboende i väntan på permanent plats i särskilt boende	20
Korttidsboende som avlastning, enstaka tillfällen	20
Korttidsvistelse som avlastning, växelvård	20
Särskilt boende	20
Hemtjänst vid kortvarig vistelse utanför särskilt boende.....	21
Äldres rätt att bo tillsammans - parboende	21
Palliativ vård och omvårdnad.....	21
Insatser och stöd för äldre med särskilda behov	21
Kontaktperson	21
Boendestöd.....	22
Syssetsättning.....	22
Äldre med psykiska funktionsnedsättningar eller komplexa behov	22
Insatser enligt LSS.....	23
Personlig assistans	23
Daglig verksamhet.....	23

Allmänna utgångspunkter

Äldrenämnden i Nacka kommun har beslutat om dessa riktlinjer som gäller för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg. Beslutade insatser ska överensstämma med socialtjänstens mål och värdegrund om att äldre personer ska få leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Utifrån Socialtjänstlagen (SoL) ska kommunen göra individuella bedömningar utifrån målet att kunder uppnår en skälig levnadsnivå. Insatserna ska även följa kommunens mål och grundläggande värderingar. Nacka kommuns vision är öppenhet och mångfald. Kommunens organisation ska genomsyras av förtroende och respekt för människors kunskap och egen förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar.

Oavsett lagstiftning gäller följande principer:

- alla människors lika värde,
- integritet och självbestämmande,
- tillgänglighet,
- delaktighet samt
- kontinuitet och helhetssyn.

Nacka kommun en äldrevänlig kommun

Äldrenämnden har antagit en strategi som innebär att seniorer i Nacka kommun ska ha goda förutsättningar för hälsosamt åldrande, det vill säga processen att utveckla och bibehålla ett funktionstillstånd som möjliggör välbefinnande hela livet. Viktiga delar är att social isolering och ofrivillig ensamhet ska motverkas. Strategin bygger på världshälsoorganisationens (WHO) globala strategi och handlingsplan för åldrande och hälsa. En av grundförutsättningarna för ett hälsosamt åldrande är att Nackas seniorer görs delaktiga i genomförandet och att samverkan sker med andra berörda enheter inom kommunen. Äldrenämndens insatser ska utformas och genomföras tillsammans med henne eller honom.

Icke biståndsbedömda verksamheter

Äldrenämnden har enligt socialtjänstlagen skyldighet att bedriva förebyggande och uppsökande verksamhet. Som en del i den uppsökande verksamheten ska därför äldreheten upplysa om sina verksamheter och möjligheten att ansöka om bistånd. Vidare ska enheterna som en del av den uppsökande verksamheten erbjuda grupper och enskilda hjälp samt i sin uppsökande verksamhet samverka med andra samhällsorgan, organisationer och föreningar. I Nacka kommun finns flera verksamheter och tjänster riktade till alla Nackabor över 65 år. Insatserna är tillgängliga utan någon behovsprövning.

Kommunen erbjuder exempelvis

- Råd- och stödinsatser för alla äldre nackabor i Nacka.
- Tryggve, en avgiftsfri fixartjänst som användas för att göra den äldres hem tryggare och säkrare, seniorluncher för de som önskar sällskap vid måltider och deltagande i verksamheter som främjar fysisk aktivitet.

- Träffpunkter och mötesplats för äldre som erbjuder gemenskap och sociala aktiviteter i olika kommundelar. Att delta i dessa verksamheter kan vara ett bra sätt för kunden att bryta isolering och få gemenskap med andra
- Anhörigstöd
- Seniorträning och balansskola

Information om tillgängliga insatser finns på kommunens hemsida och kan på begäran även lämnas av biståndshandläggarna.

Stöd till anhöriga

Den som vårdar en närstående som är äldre, långvarigt sjuk eller som har någon form av funktionsnedsättning ska erbjudas stöd för att underlätta vardagen (5 kap. 10 § SoL). För att öka kvaliteten i arbetet med anhöriga har nämnden antagit en särskild riktlinje för detta.

Det är av stor vikt att ge stöd till anhöriga för att minska deras fysiska och psykiska belastning. Den anhörige kan genom stödet få en förbättrad livssituation samtidigt som risken att drabbas av ohälsa minskar. Den anhöriges situation och behov av stöd behöver uppmärksammas tidigt. Biståndshandläggaren ansvarar för att lämna information till den anhörige om rätten att få stöd för egen del.

En del anhöriga kan främst vara i behov av hjälp med insatser till den närstående för att orka med vardagen, eller för att få tid för sig själv eller tillsammans med andra. För andra kan det handla om att få information och kunskaper för att de ska känna sig trygga i sin roll när det gäller att hjälpa och stödja en närstående.

Tolk

Biståndshandläggaren ska vid behov anlita auktoriserad tolk om kunden inte behärskar svenska språket eller om det är svårt att kommunicera med kunden på grund av syn, hörsel- eller talskada. Biståndshandläggaren ska försäkra sig om att kundens uppgifter och synpunkter kommer fram och att kunden kan tillgodogöra sig den information som lämnas.

Anmälnings- och rapporteringsskyldighet

Alla medarbetare inom socialtjänsten, inkl. äldreomsorgen, är skyldiga att utan dröjsmål anmäla om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa (14 kap. 1 c § SoL). Anmälan lämnas till Barn- och familjeenhetens mottagningsgrupp.

Alla medarbetare är dessutom skyldiga att omedelbart rapportera misstanke eller vetskap om missförhållanden som rör kunder som får insatser inom den egna verksamheten. Skyldigheten att rapportera gäller även om det finns en påtaglig risk för missförhållanden. Denna bestämmelse kallas lex Sarah och finns reglerad både i SoL och LSS.

Det är tillåtet att bryta sekretessen genom att anmäla till länsstyrelsen eller polisen att ett djur tydligt utsätts för vanvård eller misshandel, eller uppenbart visar symtom på sjukdom eller är allvarligt skadat., 10 kap. 20 a § offentlighets- och

sekretesslagen (2009:400), OSL. Möjligheten att anmäla är ingen skyldighet. Den sekretessbrytande bestämmelsen omfattar bara situationer då personalen (biståndshandläggare) påträffar ett djur i sin tjänsteutövning. Det är inte kommunens ansvar att bevilja stöd för att ta hand om en kunds husdjur. I särskilda fall när exempelvis en kund åker till sjukhus kan hemtjänst beviljas kortvarigt för att djuret ska få mat och komma ut.

Nationella minoriteter och minoritetsspråk

I Sverige finns fem nationella minoriteter: judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli. Enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk finns en skyldighet för bland annat kommuner att synliggöra, stärka och utveckla samtliga nationella minoritetsspråk och minoritetskulturer. Det finns ett förstärkt skydd för finska, meänkieli och samiska i de s.k. förvaltningsområdena som innebär att sverigefinnar, samer och tornedalingar har rätt till äldreomsorg på finska, samiska respektive meänkieli och rätt till äldreomsorg som främjar minoritetskulturen. De har också rätt att använda språken vid muntliga och skriftliga kontakter med kommunen. Även SoL slår fast att kommuner ska verka för att det finns tillgång till personal som talar finska, meänkieli och samiska där det behövs för omvårdnaden av äldre kunder. I Nacka kommun finns det möjlighet att välja boende via länsöverenskommelsen och möjlighet för kunder att göra val av hemtjänstanordnare utifrån exempelvis språk.

Handläggning av ärenden

Ett ärende påbörjas genom att en ansökan om bistånd inkommer och avslutas med ett beslut. Vid handläggning av ett ärende ska stor vikt läggas vid kundens rätt till delaktighet, inflytande och självbestämmande.

Kundens behov är utgångspunkten för utredning och bedömning av ansökningar och vilka insatser som beviljas. Nacka kommuns riktlinjer utgör en vägledning för den behovsanpassade bedömningen som ska göras av biståndshandläggaren. Om kunden ansöker om något utöver riktlinjerna ska beslut som ger möjlighet att överklaga alltid fattas. Vid bedömningen av vilken biståndsinsats som kan komma ifråga måste en sammanvägning göras av olika omständigheter, såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål. Det finns ingen obegränsad frihet för kunder att välja sociala tjänster oberoende av kostnad.¹

Handläggning och dokumentation ska ske i enlighet med Socialstyrelsens allmänna råd och rekommendationer. Till stöd för handläggning av ärenden finns Socialstyrelsens handbok, ”Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten.”

Förenklad handläggning

I Nacka kommun handläggs ansökningar om hjälp med enbart städning, tvätt, inköp, stöd att följa med vid inköp, dusch, promenad, trygghetsringning,

¹ prop. 2000/01:80 s. 91, se även RÅ 1986 ref. 175 och HFD ref. 11.

trygghetslarm eller matdistribution på ett förenklat sätt. Förenklad handläggning innebär en förenklad utredning och beslut om hjälpinsatser grundar sig på sökandes uppgifter i ansökan. Kontakt sker på telefon efter mottagen skriftlig ansökan eller inkommen information om behov av förenklade insatser.

Ansökan

Socialtjänstlagen ställer inga krav på att ansökan måste göras i viss form. Det innebär att en ansökan kan göras såväl muntligt som skriftligt samt med hjälp av blanketter som finns på kommunens hemsida. I första hand ska kunden själv lämna de uppgifter som behövs för utredningen. Kunden måste vara beredd att styrka lämnade uppgifter och även i övrigt medverka i utredningen på ett sådant sätt att nämnden och biståndshandläggaren får de uppgifter som bedöms behövliga för nämndens prövning.

I vissa fall kan kundens uppgifter behöva intygas av andra. Det kan exempelvis finnas behov av uppgifter från regionen om ADL, sjukdom och hälsotillstånd samt funktionsnedsättning, egenvårdsbedömningsunderlag samt uppgifter från makar och partners i frågor gällande gemensamt hushåll med mera. Kunden får själv väga för- och nackdelar med att tillåta att nämnden hämtar in uppgifter från andra. Detta gäller behövliga underlag för att kunna bedöma rätten till sökt insats. Inhämtandet av uppgifterna förutsätter ett samtycke från sökanden.

Kunden eller dennes företrädare ska upplysas om vilka konsekvenser det kan få om samtycke inte ges till att få in de uppgifter som biståndshandläggaren bedömer som nödvändiga. Följden av bristande medverkan kan, om för utredningen behövliga underlag saknas, innebära att ansökan kan komma att avslås.

Ombud och biträde

Kunden får enligt 14-15 §§ förvaltningslagen (2017:900) (FL) anlita ett ombud eller biträde som hjälper kunden att föra sin talan. Ombudets fullmakt kan vara muntlig eller skriftlig. I de fall en muntlig fullmakt lämnas ska den alltid dokumenteras. En fullmakt slutar gälla omedelbart om den återkallas av kunden. Den som har ett ombud behöver fortfarande ha kontakt med biståndshandläggaren och medverka personligen om myndigheten begär det. En anhörig kan vara ombud om det finns en fullmakt.

Vem som har rätt att fatta beslut om att avvisa ett ombud eller biträde framgår av nämndens delegationsordning.

Anhörigbehörighet

Anhöriga har möjlighet att vidta ordinära rättshandlingar i kundens ställe, men är begränsade till att handla om kundens dagliga livsföring. Behörigheten är endast möjlig om det är uppenbart att kunden på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller något liknande förhållande inte längre har förmåga att ta hand om sina ekonomiska angelägenheter och ordinära rättshandlingar. Behörigheten för anhöriga kan till exempel omfatta att ansöka om hemtjänst. Ansökan om permanent särskilt boende omfattas inte av denna behörighet.

Framtidsfullmakt

Bestämmelserna om framtidsfullmakt regleras i lag (2017:310) om framtidsfullmakt. En framtidsfullmakt är en fullmakt som kunden kan ge åt en eller flera personer för att företräda den denne på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller något liknande förhållande, inte längre har förmåga att ta hand om sina angelägenheter. Fullmakten börjar gälla när kunden inte längre har förmåga att hantera sina angelägenheter såvitt dessa rymms inom framtidsfullmakten. Oförmågan måste vara varaktig. Fullmakten kan gälla personliga eller ekonomiska angelägenheter samt ansökan om exempelvis särskilt boende under förutsättning att fullmakten inte har några särskilda begränsningar.

Gode män och förvaltare

En person som själv inte kan sköta sina angelägenheter kan få en god man förordnad för sig. Är personen "ur stånd att vårda sig och sin egendom" kan istället förordnas en förvaltare. Om biståndshandläggare får kunskap om att en kund på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person ska anmälan ske till kommunens överförmyndarnämnd. Anmälan om god man ska ske via en särskild blankett och ska innehålla

- ett läkarintyg som lämnas tillsammans med anmälan för att styrka både om den enskilde själv kan eller inte kan ta ställning till behovet av god man. personbevis (från Skatteverket)
- en social utredning (kan utebli om det i anmälan kommer fram tillräckligt med information.

Vem som får göra anmälan till överförmyndaren framgår av respektive nämnds delegationsordning.

Den som får god man behåller sin rättshandlingsförmåga.

- Vid uppkommen anledning att god man eller förvaltare inte sköter sitt uppdrag på tillfredsställande sätt så ingår det i biståndshandläggarens ansvar att påtala eller anmäla situationen till överförmyndarnämnden.

Personligt ombud

Personligt ombud är ett stöd för kunder med långvariga och omfattande psykiska funktionsnedsättningar som har behov av särskilt stöd för att kunna tillvarata sina rättigheter i samhället. Ombudet arbetar på uppdrag av kunden, men är inte en företrädare för kunden. Personligt ombud är inte en biståndsbedömd insats. Vid behov av personligt ombud kan kontakt tas med verksamheten för Personligt ombud. Personligt ombud fungerar som ett redskap för att stärka kundens tillit till sig själv och därmed få bättre kontroll och makt över den egna vardagen. Uppdraget innebär att tillsammans med kunden identifiera och formulera behovet av vård, stöd, service, rehabilitering och sysselsättning. Det innebär även att bistå kunden i kontakten med myndigheter och andra verksamheter.

Utredning

Utredning ska inledas utan dröjsmål när en ansökan inkommer. Utredningen ska inte vara mer omfattande eller ta längre tid än vad som krävs för att beslut ska kunna fattas. Utredningen ska genomföras i samråd med kunden. Socialtjänstlagen bygger på frivillighet och ger inte stöd för tvång. Utredningen ska även omfatta mål för de insatser som föreslås.

Enligt socialtjänstlagen ska äldreheten i sin verksamhet utgå ifrån att kunden har ansvar för sin och andras sociala situation. Biståndsbedömningen ska därför grundas på kundens vilja och förmåga att ta ansvar för att själv tillgodose sina behov. Den som däremot inte själv kan tillgodose sina behov till följd av funktionsnedsättning, sjukdom eller svårigheter till följd av hög ålder har rätt till bistånd. Handläggaren bör därför i första hand prova om behovet kan tillgodoses på annat sätt, exempelvis genom användning av hjälpmedel.

Även om lagstiftningen utgår från att kunder har ett eget ansvar så saknas möjlighet att avslå ansökan om stöd och insatser om de inte själva förändrar sin livsstil eller tar emot viss rehabilitering. Handläggare kan informera kunden om möjligheten att få hjälp från annat håll. Det är dock inte möjligt att generellt hänvisa enskilda till att exempelvis själv köpa tjänster på marknaden eller vända sig till civilsamhället eller anlita ideella föreningar.

Vidare följer av äktenskapsbalken att makar har ett ansvar för att gemensamt bistå i skötsel av det gemensamma hushållet. Samma gäller för sambos och andra partners som lever i hushållsgemenskap. Makar och andra sammanboende har däremot inte ansvar att bistå varandra i personliga angelägenheter såsom omvårdnad.

Samordnad individuell plan, SIP

När kunden har behov av vård och omsorg från flera verksamheter samtidigt kan samordning behövas för att alla ska arbeta mot samma mål. Kommunen och regionen ansvarar för att i vissa fall upprätta en gemensam individuell plan². Samordnad Individuell Plan (SIP) ska upprättas i situationer när kunden har behov av insatser både från socialtjänsten och hälso- och sjukvården och där kommunen och regionen bedömer att planen behövs för att kunden ska få sina behov tillgodosedda, under förutsättning att kunden samtycker till det. Både kommunen och regionen ansvarar för att kalla till en SIP om behov finns. En SIP ska enbart ske om kunden samtycker till detta.

Samverkan ska även ske om en nackabo har behov av insatser från kommunen så snart denne skrivs ut från den slutna vården efter det att den behandlande läkaren bedömt att den enskilde är utskrivningsklar³. För kommunerna i Stockholms län och Region Stockholm finns en regional överenskommelse och gemensam riktlinje som reglerar ansvaret mellan kommunen och regionen.

² 2 kap. 7 § SoL och 3 f § hälso- och sjukvårdslagen, HSL

³ lag (2017:612) om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård.

Intern samverkan

Kunder kan parallellt med sitt behov av stöd från äldreheten ha behov av stöd till följd av hemlöshet, missbruk, utsatthet för våld i en nära relation eller med anledning av psykisk ohälsa. Biståndshandläggaren behöver vara vaksam på sådana förhållanden och i förekommande fall informera andra enheter i kommunen. Detta ska ske med beaktande av kundens integritet och den sekretess som kan gälla.

För kunden med behov av stöd och hjälp från två eller flera enheter så bedömer enheterna tillsammans i samverkan vem som ska svara för att tillgodose kundens behov. Detta kan innebära att insatser behöver ges från flera enheter. Kostnadsansvaret ligger på den enhet som utifrån ålder är ansvarig för kunden. Gäller dock inte ekonomiskt bistånd.

Om annan enhet informeras ska detta dokumenteras genom journalanteckning eller motsvarande med angivande av eventuellt behövligt samtycke från enskild till kontakten med den andra enheten.

Om sekretess hindrar att annan enhet informeras ingår det fortfarande i det uppsökande ansvaret att motivera enskilda till att även ta emot behövligt stöd och behövliga insatser från annan enhet.

Beslut

Alla beslut om insatser ska föregås av en utredning. Biståndsbeslutet ska vara tydligt formulerat och lättförståeligt. Det ska klart framgå vad kunden ansökt om och vad som beviljats respektive avslagits.

Eventuell tidsbegränsning av beslutet är en bedömning och ska göras med utgångspunkt från omständigheterna i det enskilda fallet. Tidsbegränsning får aldrig vara schablonmässig. Detta gäller inte beslut om trygghetslarm och särskilt boende då dessa beslut gäller tillsvidare. Utifrån en individuell bedömning kan även andra beslut om insatser gälla tillsvidare, exempelvis beslut om hemtjänst. I vissa situationer kan det däremot vara aktuellt att fatta tidsbegränsade beslut. Det kan vara att behovet förväntas förändras och det råder oklarhet kring varaktigheten av behovet till exempel efter sjukdom eller fraktur. Behov av utökad hjälp efter hemkomst från korttidsboende eller i samband med att anhörig, som annars stöttar kunden, reser bort eller av annan orsak inte kan stötta sin närstående under en period. Vissa beslut ska alltid vara tidsbegränsade, se under respektive insats.

En eventuell tidsbegränsning ska inte förväxlas med biståndshandläggarens ansvar att regelbundet följa upp beslutet i syfte att försäkra sig om att kunden får sina behov tillgodosedda. Biståndsbeslutet ska vara skriftligt och kunden ska underrättas om beslut samt utredning på lämpligt sätt. Vid avslag ska beslutet skickas till kunden.

I de fall biståndsbeslutet är tidsbegränsat ska biståndshandläggaren ta kontakt med kunden i god tid innan beslutet löper ut.

Överklagande

Beslut om avslag om bistånd kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Om kunden önskar ska biståndshandläggaren hjälpa till att överklaga. När en överklagan inkommit ska den omgående skickas till aktuell domstol som föregås av rättidsprövning.

Det är inte bara själva beslutet om bistånd som kan överklagas. Även beslut om verkställighet kan överklagas exempelvis beslut om att flytta en kund från en somatikplats till demensplats.

Val av anordnare

I biståndsbeslutet ska det framgå vilka insatser kunden är beviljad. Insatser och omfattning av beviljad hjälp är ett myndighetsbeslut, som kan prövas genom överklagan, om kunden inte är nöjd. Myndigheten ansvarar också för uppföljning och omprövning av beslut.

I Nacka kommun har den som blir beviljad hemtjänst, ledsagning och avlösning, hemtjänst, dagverksamhet möjlighet att själv välja anordnare, vilket kallas kundval. Äldrenämnden strävar efter att det ska vara lätt för kunder att välja utifrån en mångfald av anordnare. Biståndshandläggaren ska vara behjälplig vid valet av anordnare och kunna ge så utförlig information så att kunden kan göra ett aktivt val. Informationen ska vara saklig, relevant, jämförbar, lättförståelig och lättillgänglig. Biståndshandläggaren ska utgå från kundens livssituation, önskemål och behov av stöd och hjälp samt ta reda på vad kunden värdesätter, och utifrån detta ge information om tänkbara anordnare. I de fall kunden inte kan eller vill välja anordnare ska insatserna beställas av aktuellt ickevalsalternativ.

Det är inte möjligt att välja fler än en anordnare per insatstyp.

Uppdrag till anordnare

Dokumentationen av uppdraget till anordnaren ska innehålla uppgifter om

1. vilken bedömning som gjorts av kundens behov,
2. vad som ingår i anordnarens uppdrag,
3. vilket eller vilka mål som gäller för insatsen,
4. former för uppföljning i det enskilda fallet,
5. vilken information som efter en prövning ska återföras till beställaren i samband med att insatsen avslutas,
6. namn och kontaktuppgifter till ansvarig biståndshandläggare.

Uppdragsbeskrivningen ska även i förekommande fall innehålla uppgifter om

1. behov av tolk och i så fall vilket språk,
2. behov av kommunikationsstöd,
3. förordnande av god man eller förvaltare med uppgifter om vem som har förordnats, för vilket eller vilka uppdrag samt kontaktuppgifter, och

4. om kunden har skyddade personuppgifter genom sekretessmarkering eller beslut om kvarskrivning i folkbokföringen.
5. Om kunden saknar svenskt personnummer, ska det istället finnas uppgifter om födelsedata, samordningsnummer eller andra uppgifter för att undvika risk för att hon eller han förväxlas med någon annan kund.

Uppdragsbeskrivning utgör tillsammans med biståndsbeslutet vad som får beskrivas som en beställning till anordnaren. När det gäller ramupphandlade insatser utgör beställningen det placeringsavtal som kommunen har tillsammans med utföraren.

Genomförande

Tillsammans med kunden, eller dennes företrädare, ska anordnaren upprätta en genomförandeplan. Av genomförandeplanen ska det framgå vad, hur och när insatsen ska utföras. Det ska även framgå vem eller vilka som ska utföra insatsen och om den enskilde har varit delaktig vid upprättandet av genomförandeplanen.

Biståndshandläggaren ska säkerställa att en genomförandeplan inkommer inom två veckor efter nytt uppdrag.

Uppföljning

Äldrenhetens handläggare har ansvar att genom individuppföljning följa upp att beviljade insatser utförs (innehåll, omfattning och kvalitet) och att dessa tillgodoser kundens behov och är av god kvalitet. Uppföljning sker systematiskt och bygger både på samtal med kunden och på uppgifter från den som svarar för det praktiska utförandet.

Biståndsbeslut följs upp n gånger per år och oftare om det behövs. Undantaget är trygghetslarm och matdistribution.

Om kunden har förändrade behov eller förändrade förhållanden i övrigt ska beslutet omprövas.

Avgift

Kommunen får enligt SoL ta ut skäliga avgifter för insatser. Äldrenämnden har antagit en riktlinje för avgifter *Riktlinje för avgifter inom omsorgen om äldre och personer med funktionsnedsättning (Diarienummer ÄLN 2021/146)*. Att utreda och besluta om den enskildes avgift är ett beslut som kan överklagas genom förvaltningsbesvär.

Hjälp i hemmet

Insatser i hemmet ska underlätta för kunder att bo kvar i sitt hem. Insatserna ska även syfta till att underlätta för kunden att ha kontakt med andra samt ett hälsosamt åldrande. Insatserna ska beviljas till kunder som på grund av åldersrelaterad fysisk funktionsnedsättning, psykisk funktionsnedsättning och sjukdom är i behov av hjälp, för att uppnå skälig levnadsnivå, om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det ska alltid ske en individuell bedömning.

Trygghetslarm

Trygghetslarm innebär möjlighet att påkalla hjälp dygnet runt vid behov av snabba hjälpinsatser. Trygghetslarm beviljas när oplanerade hjälpbehov kan uppstå, till exempel vid risk för att ramla eller vid påtaglig oro. Trygghetslarmen är personbundna och innebär en ökad trygghet för kunden. Det finns två typer av trygghetslarm:

1. Stationärt larm i hemmet
2. Mobilt trygghetslarm

Den som fyllt 65 år och som ansöker om trygghetslarm ska beviljas trygghetslarm. Kunder kan få beslut om både digitalt och stationärt trygghetslarm vid behov. Beslut om trygghetslarm beviljas tillsvidare.

Trygghetslarm kan beviljas tillsammans med annan insats, såsom hemtjänst, eller som separat insats.

Hemtjänst

Med hemtjänst avses service och personlig omvårdnad i kundens bostad i ordinärt boende. I hemtjänstbegreppet ingår även avlösning av anhörigvårdare samt ledsagning.

Hemtjänst beviljas för kunder, som på grund av sjukdom, ålder eller funktionsnedsättning har svårigheter att helt eller delvis, sköta hemmet eller sin egen omvårdnad. Insatsen kan även beviljas när funktionsnedsättningen inte är varaktig. Hjälp beviljas i de avseenden som kunden inte själv kan tillgodose sina behov. När antalet timmar, inklusive dubbelbemanning, uppgår till en viss nivå ska kommunen ta hänsyn till proportionen mellan kostnad och rimlighet i förhållande till skälig levnadsnivå. Vid bedömningen ska en sammanvägning göras av insatsens lämplighet, kostnaderna för den ansökta insatsen i jämförelse med andra insatser samt kundens önskemål.

När kunden är bortrest från hemmet på grund av sjukhusvistelse, vistelse på korttidsboende eller liknande minskas tiden för hemtjänstinsatser med ett timantal som motsvarar frånvaron.

Hushållsgemensamma insatser

När båda sammanlevande makar och sambor har behov av stöd kan insatser ges gemensamt för hushållet. Hushållsgemensamma insatser omfattar serviceinsatser, inklusive bäddning av gemensam säng, distribution av matlådor, matlagning samt trygghetslarm med två larm.

Serviceinsatser

Service innebär stöd och praktisk hjälp med

- städ
- tvätt
- inköp och ärenden
- källsortering

Städning

Hjälp med städning beviljas normalt för bostad om 2 rum och kök

samt hygienutrymmen för ensamboende. Om bostaden är större städas inte hela bostaden vid varje tillfälle.

Insatsen ska ses som ett abonnemang och under året ingår, förutom underhållsstädning, dammsugning, golvtorkning och avdämning. Moment som avfrostning och rengöring av kyl/frys, ugn- och spisrengöring, torkning av köksskåp och torkning av köksluckor ska inrymmas inom ramen för beviljad tid, vilket innebär att kunden får avstå viss del av underhållsstädning en viss vecka om man önskar hjälp med något av dessa andra moment.

Kunder med behov kan beviljas tillsynsstädning utöver veckovis städning. Tillsynsstädning är en enklare underhållsstädning mellan ordinarie städningstillfällen. Det kan exempelvis röra sig om daglig rengöring av hygienutrymmen.

Fönsterputs beviljas normalt vid ett tillfälle per år i 2 rum och kök.

Saneringsstädning ingår inte i hemtjänst. Kunden står själv för kostnaden.

Tvätt

Tid för tvätt beviljas per tillfälle i samband med städning varannan vecka eller i samband med annan insats om kunden inte har städhjälp. Har kunden endast tvättinsats beviljas tiden utifrån kundens behov. Inkontinens och andra medicinska skäl kan göra att kunden behöver hjälp att tvätta oftare.

Tid för strykning ingår inte i hemtjänst.

Sophantering och källsortering

Hur ofta den enskilde har behov av hjälp med sophantering och källsortering varierar utifrån personliga förhållanden.

Inköp och andra ärenden

Inköp av dagligvaror sker på två olika sätt. Inköp med följe innebär att kunden följer med vid inköpstillfället och inköp utan följe innebär att hemtjänsten utför inköpet själv. Inköp utan följe ska i första hand ske genom e-handel.

Tid för inköp beviljas vanligen 1 gång/vecka

Om inköp ska göras i fysisk butik beviljas tid med hänsyn till att inköp görs i närmaste affär med fullgott sortiment. Om kunden följer med vid inköp görs ett individuellt tidstillägg. Om kunden behöver hjälp att planera sina inköp ska biståndshandläggaren ta hänsyn till detta i tidsberäkningen.

Ärenden

Vid behov av hjälp med andra ärenden, exempelvis apotek, post- eller bankärenden. Hänsyn tas till om behovet kan tillgodoses på annat sätt, såsom att kunden kan använda autogiro eller göra ärenden digitalt.

Enskilda som själva vill och har förmåga att sköta sina ärenden men som behöver praktiskt stöd att utföra detta digitalt kan få hjälp av hemtjänsten. Sådant stöd beviljas efter individuell behovsbedömning men innebär inte något övertagande av ansvar utan enbart praktisk hjälp.

Mat och måltider

Matglädje genom dofter, tilltalande upplägg, sällskap, variation och olika smaker kan bidra till en god hälsa och leda till ett ökat välbefinnande och livskvalitet. För många äldre är det viktigt att måltiderna är jämnt fördelade över dygnet för att kunna tillgodogöra sig det dagliga energi- och näringsbehovet. Det i sin tur minskar risken för fall.

Insatsen beviljas per tillfälle för huvudmål vilket innefattar dukning, uppvärmning av matlåda eller egen mat, diskning av kärl och redskap samt om kunden behöver stöd och hjälp vid måltiden. Tiden för frukost beviljas i samband med insatsen stöd på morgonen. Tiden för lunch beviljas i samband med insatsen stöd vid lunch. Tiden för middag beviljas i samband med insatsen stöd vid middag. Tid kan även beviljas för mellanmål.

Matdistribution

Om kunden inte klarar av att laga sin mat själv och önskar färdiglagade matlådor ska kunden beviljas matdistribution. Matdistribution innebär att färdiglagade huvudrätter levereras till bostaden en gång i veckan.

Följeslagning

Följeslagning till behövliga aktiviteter i vardagen, såsom besök hos frisör, personliga inköp av kläder eller annat kan ingå i hemtjänst. Följeslagningen ska vara motiverad av ett konkret behov och behövas för att kunden ska uppnå en skälig levnadsnivå. Vad som utgör skälig levnadsnivå avgörs utifrån en individuell behovs- och tidsbedömning. Följeslagning ska inte förväxlas med ledsagning för fritidsaktivitet.

Följeslagning ska normalt inte beviljas vid sjukvårdsbesök. Sjuktransporter och sjukresor ingår i regionens ansvar. Följeslagning kan beviljas om kunden behöver någon form av stöd i samband med besöket, t ex toalettbesök eller om kunden inte kan lämnas ensam pga demenssjukdom/oro etc.

Undantagsvis kan hemtjänst beviljas för sådan personlig omvårdnadshjälp som i sig inte är föranledd av sjukvårdsbesöket och skulle ha behövt oavsett var kunden befinner sig. Hemtjänst kan beviljas exempelvis för hjälp under tid mellan besök på två mottagningar, under väntetid inför sjukvårdsbesök och i andra situationer när kunden befinner sig på ett sjukhusområde eller motsvarande. Detta kan gälla behov av hjälp med förflyttningar, intag av måltid på kafé eller restaurang på området eller vid toalettbesök innan kunden har tagits emot av sjukvårdspersonal.

Det ska finnas en sammanlagd beräknad ramtid för insatserna med följeslagare, även om det kan vara svårt att på förhand förutse hur ofta detta behov kommer att uppstå. Kunden eller hemtjänstanordnare kontaktar biståndshandläggare för godkännande av tid inför varje tillfälle av följeslagning.

Ledsagning

Ledsagning ska underlätta för kunder som på grund av sjukdom, ålder eller funktionsvariation behöver stöd att delta i fritidsaktiviteter och i kulturlivet samt andra aktiviteter utifrån individuella behov. Ledsagning kan exempelvis beviljas för deltagande i fysiska aktiviteter såsom simning eller öppna insatser i kommunen.

Ledsagning kan beviljas i kombination med andra insatser, exempelvis hemtjänst, eller som en separat insats. Normalt beviljas 2 till 3 timmars ledsagning per vecka.

För promenader, stöd vid inköp av mat samt följeslagning till behövliga aktiviteter i vardagen beviljas hemtjänst. Se beskrivning av hemtjänstinsatser ovan.

Personlig omvårdnad

Personliga omvårdnadsinsatser kan exempelvis avse stöd vid dusch och annan personlig hygien, på- och avklädning, intag av måltider samt stöd och ledsagning vid inköp, promenader eller läkarbesök. Även hjälp med egenvård, trygghetsringning eller annan behövlig hjälp kan ingå i de personliga omvårdnadsinsatserna.

Insatser som omfattar personlig omvårdnad kan i förlängningen bidra till att bryta isolering och att kunder får känna trygghet och säkerhet i hemmet. Omvårdnadsinsatser kan också avse vissa hälso- och sjukvårdsinsatser som bedömts som egenvård.

Personlig omvårdnad brukar delas upp enligt nedan per tillfälle:

- Stöd **på morgon**, tiden för omvårdnad på morgonen beräknas utifrån vilka och hur många moment kunden behöver hjälp med.
- Stöd **vid lunch**, tiden för omvårdnad vid lunch beräknas utifrån vilka och hur många moment kunden behöver hjälp med.
- Stöd **vid middag**, tiden för omvårdnad på eftermiddagen beräknas utifrån vilka och hur många moment kunden behöver hjälp med.
- Stöd **på kvällen**, tiden för omvårdnad på kvällen beräknas utifrån vilka och hur många moment kunden behöver hjälp med. Om insatsen beviljas två gånger per kväll är oftast det ena tillfället ett kort besök.
- Stöd **på natten**, ett eller flera besök beviljas per natt. Besöken tidsanges inte. Stöd på natten ingår inte i kundvalet.
- **Stöd vid duschning**, sker oftast i samband med andra insatser.

Tillsyn

Tillsyn kan ske genom trygghetsringning, fysiskt tillsynsbesök och nattetid även genom trygghetskamera. Nattetid ska tillsyn i första hand ske genom trygghetskamera. Undantag för tillsyn genom trygghetskamera kan vara om kunden på grund av ohälsa och oro inte kan ha en trygghetskamera installerad.

Dubbelbemanning

Om kunden har stora svårigheter att förflytta sig på egen hand och en personal har svårt att vara kunden behjälplig, kan hjälp av två personer beviljas vid förflyttning i bostaden. Bedömning görs och beslut fattas av biståndshandläggaren. Som underlag för beslutet kan det många gånger behövas ett underlag från exempelvis arbetsterapeut som styrker behovet av dubbelbemanning.

Behov av dubbelbemannad hjälp kan även uppkomma vid hot och våld mot personalen eller bero på andra arbetsmiljöfaktorer. Sådan dubbelbemanning är inte motiverad av behov hos kunden, utan motiveras av personalens behov av trygghet på arbetsplatsen och en god arbetsmiljö.

Det ankommer då på arbetsmiljöansvarig hos anordnaren att besluta om dubbelbemanning av arbetsmiljöskäl. Av arbetsmiljöskäl utökade kostnader och eventuell ersättning till anordnaren får därefter hanteras i enlighet med gällande avtal. Något biståndsbeslut ska dock inte fattas.

Fysisk aktivitet/promenad

Promenadhjälp eller annan fysisk aktivitet är en förebyggande och hälsofrämjande insats som kan höja livskvaliteten för den enskilde och på sikt motverka ett ökat vårdbehov. Insatsen kan även tillgodose kundens behov av utevistelse. Kundens individuella behov och önskemål om utevistelse och sociala aktiviteter, samt behovet av att bryta isoleringen i hemmet ska beaktas vid bedömning av utevistelse.

Egenvård

Egenvård är hälso- och sjukvårdsåtgärd som en legitimerad yrkesutövare bedömt att enskild själv kan utföra själv eller med hjälp av någon annan, exempelvis socialtjänsten. Enligt överenskommelse mellan region Stockholm och kommunerna i Stockholms län ska de kunder som behöver praktisk hjälp med utförandet av egenvård ansöka hos kommunen om att få hjälp med detta.

Legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal upprättar ett intyg och en dokumenterad planering som biståndshandläggaren får som underlag för sitt beslut. Underlaget förs till personakten. Den legitimerade hälso- och sjukvårdspersonal som bedömt behovet av egenvård ansvarar för att regelbundet följa upp behovet. Uppföljningsansvaret kan bara innehas av hälso- och sjukvårdspersonal.

Om en hälso- och sjukvårdsåtgärd bedömts som egenvård kan bistånd enligt socialtjänstlagen beviljas för hjälp med att genomföra egenvården. Hjälp med egenvård ingår i hemtjänstbegreppet som en form av omvårdnad. Kunden har därför rätt att få hjälp med att utföra egenvård oavsett om andra hemtjänstinsatser utförs i samband med eller vid samma tidpunkt som hjälp med egenvård utförs. Egenvård kan alltså beviljas som punktinsats, utan samband med andra insatser.

Avlösning i hemmet

Insatsen innebär möjlighet till avlastning för den som vårdar en närstående i hemmet. Insatsen kan beviljas till kunder som inte kan lämnas ensamma och där anhöriga har behov av avlastning. Insatsen utförs av hemtjänsten.

Dagverksamhet för kunder över 65

Dagverksamheten innebär aktiviteter och social gemenskap med andra. Hjälper med personlig omvårdnad som kunden behöver under dagen ingår, liksom resor till och från dagverksamheten. I Nacka finns dagverksamheter med inriktning för kunder med demens och allmän social dagverksamhet.

Dagverksamhet kan beviljas till personer som på grund av fysisk eller psykisk funktionsnedsättning, eller av annan anledning, behöver insatsen för att få en stimulerande samvaro med andra och inte klarar det på annat sätt. Syftet med dagverksamhet är att ge social stimulans och stöd till aktivitet.

Den ska bidra till att bryta ensamhet och isolering, till regelbundna måltider och till att hjälpa kunden att bibehålla kognitiva och fysiska funktioner och därmed möjliggöra kvarboende. Insatsen kan beviljas upp till 5 dagar per vecka, måndag till fredag. Behovet av omfattning bedöms individuellt.

- Den som har behov av stöd för att bryta isolering, upplever ensamhet och har ett begränsat socialt kontaktnät.
- Den som i sin vardag vårdas av anhörig som därför är i stort behov av avlastning. Det är viktigt att det är den enskilde som ansöker om insatsen och får utbyte av att vistas på dagverksamhet.

Omvårdnadsbidrag

Omvårdnadsbidrag kan ges till den som vårdas av en anhörig i hemmet. Syftet är att ge ett stimulansbidrag till de kunder vilkas anhöriga utför ett väsentligt merarbete som annars skulle utföras inom ramen för hemtjänst.

Följande kriterier ska vara uppfyllda för att få omvårdnadsbidrag.

- Kunden som får hjälp ska vara 65 år eller äldre.
- Kunden som får hjälp ska vara folkbokförd och fast boende i Nacka.
- Den anhörige som vårdar ska vara bosatt i samma hushåll.
- Den anhörige ska inte vara anställd som personal eller personlig assistent hos den närstående, inte heller ha närståendepenning från Försäkringskassan.
- Kunden som får hjälp ska ha omfattande och varaktiga behov av personlig omvårdnad.

Hjälpen kan bestå av exempelvis på- och avklädning, personlig hygien. Hjälpen kan också bestå av tillsyn dygnet runt på grund av exempelvis demenssjukdom. Normal handling, matlagning och städning i ett hem berättigar inte till bidrag. Hjälper med injektioner, sårvård, mediciner och liknande ansvarar sjukvården för.

Sådana insatser berättigar inte till omvårdnadsbidrag. Bidraget är skattefritt. Bidraget kan kombineras med hemtjänst eller andra insatser för stöd till anhöriga.

Bidraget är uppdelat i två nivåer. Bidraget ska följa prisbasbeloppet med 2,5 procent för nivå 1 och med 5 procent för nivå 2. Omvårdnadsbidraget beräknas per dag och avdrag görs vid insatsen växelvård och tillfällig korttidsvistelse. Avdrag görs inte vid sjukhusvistelse.

Som underlag för nivåbedömningen gör biståndshandläggaren en strukturerad genomgång av omvårdnadsbehovet enligt särskilt dokument. I nivåbedömningen ingår kundens behov av tillsyn dygnet runt samt hjälp vid förflyttning, hjälp vid måltider, på- och avklädning samt personlig hygien.

Korttidsboende

Korttidsvistelse är ett tillfälligt boende, som innefattar omvårdnad, service, aktivering, funktionsbevarande insatser samt stimulans. För att beviljas ett korttidsboende krävs ett omfattande omvårdnadsbehov som sträcker sig över dygnets alla timmar. Det skall uteslutas att behovet inte kan tillgodoses i bostaden. Resor mellan bostaden och korttidsboendet ingår. Enbart behov av hälso- och sjukvårdsinsatser eller rehabilitering utgör inte skäl att beviljas korttidsboende. Detta gäller även om det saknas hjälpmedel såsom exempelvis lift, Turner och sjukhussäng. Dessa behov ska tillgodoses av regionen. Vid renovering/stambyte så är det fastighetsägarens alternativt den boendes egna ansvar att ordna med ersättningsboende och korttidsboende ska i normalfallet inte beviljas.

Korttidsboende kan beviljas för:

- att tillgodose omvårdnaden i väntan på plats i permanent särskilt boende
- möjlighet till ytterligare utredning för att bedöma om kunden kan återgå till det egna hemmet efter en sjukhusvistelse
- avlastning för anhörig som vårdar kunden.

Korttidsboende efter vistelse på sjukhus

Det normala är att återvända till hemmet efter sjukhusvistelse. Korttidsvistelse beviljas i undantagsfall. Skäl att bevilja korttidsvistelse kan vara

- att det behövs ytterligare utredning för att bedöma om kunden kan återgå till det egna hemmet eller behöver särskilt boende,
- att bostaden är så otillgänglig att hjälpbehovet i bostaden blir så omfattande att det faller under kriterierna ovan, i avvaktan på bostadsanpassning eller
- vid frakturer, då kunden inte får belasta, särskilt om kunden lider av kognitiv svikt.

Korttidsboende beviljas i normalfallet för 1-3 veckor, räknat från dagen då kunden är utskrivningsklar. Beslutet ska följas upp innan beslutstiden löper ut. Om det finns individuella skäl kan beslutet om fortsatt korttidsboende fattas för ny period.

Korttidsboende i väntan på permanent plats i särskilt boende

Kunder som är beviljade plats i särskilt boende och inte kan vänta i det egna hemmet, beviljas korttidsboende i väntan på att plats på särskilt boende kan erbjudas. Om kunden på grund av platsbrist inte kan erbjudas plats i sitt förstahandsval till särskilt boende beviljas inte korttidsboende under väntetiden. I dessa situationer erbjuds plats på annat särskilt boende eller också får kunden vänta på platsen i det egna hemmet med stöd av hemtjänst.

Korttidsboende som avlastning, enstaka tillfällen

Anhörigvårdare erbjuds i första hand avlastning i hemmet som hemtjänst, avlösning i hemmet, dagverksamhet och omvårdnadsbidrag. När dessa insatser inte är tillräckliga kan avlastning i form av korttidsvistelse beviljas.

Korttidsboende som avlastning beviljas för 1 till 2 veckor i taget

Korttidsvistelse som avlastning, växelvård

När andra insatser inte är tillräckliga, och när avlastning i form av korttidsboende vid enstaka tillfällen har visat sig inte vara tillräcklig så kan växelvård beviljas. Vid beviljad växelvård bor kunden normalt 1 till 2 veckor i korttidsboende omväxlande med hemmavistelse mellan 2 och 4 veckor.

Växelvård som innebär att tidsperioden i korttidsboende är längre än tidsperioderna för hemmavistelse kan endast beviljas av särskilda skäl och för en begränsad period.

Särskilt boende

Särskilt boende beviljas till kunder över 65 år som har ett omfattande och varaktigt behov av hjälp, då insatser från hemtjänst inte är tillräckliga. Med omfattande behov avses hjälp dag, kväll, helg och normalt även natt. Behoven kan vara av såväl fysisk som psykologisk eller psykosocial art. Det är det individuella behovet som styr, inte diagnos eller behovens orsak. Boendeformen ska tillgodose kundens alla behov i det dagliga livet.

Till särskilt boende hör särskilt boende enligt kundval och särskilt boende profilplats. Särskilt boende har olika inriktningar så som kunder med stora omvårdnadsbehov, kunder med kognitiva sjukdomar samt kunder med särskild inriktning exempelvis Parkinson.

Kunder som har beviljats särskilt boende har i Nacka kommun rätt att välja boende enligt kundvalet. Om kunden inte väljer anordnare trots stöd erbjuds ett ickevalsalternativ. Om kunden väljer ett boende som för tillfället inte har ledig plats kan hon eller han vänta på plats i det egna hemmet, eller välja ett annat boende där det finns plats och vänta där på plats enligt förstahandsvalet. Den som befinner sig på sjukhus eller korttidsboende har inte möjlighet att välja att vara kvar på sjukhuset eller korttidsboendet i väntan på plats enligt förstahandsvalet.

Om platsbrist uppstår, erbjuds plats i första hand till den som har störst omvårdnadsbehov, svår social situation, är utskrivningsklar från sjukhus eller

uppehåller en korttidsplats. Dessa kriterier är inte inbördes rangordnade, placeringsansvarig gör en individuell bedömning i varje enskilt fall. Om mer än en kund har samma behov, ska beslutsdatum vara styrande.

Hemtjänst vid kortvarig vistelse utanför särskilt boende

Normalt ska bistånd i form av särskilt boende tillgodose kundens samtliga behov och även garantera skälig levnadsnivå. Tillfälligt bistånd i form av hemtjänst utanför ett särskilt boende kan dock efter individuell prövning undantagsvis beviljas.

Äldres rätt att bo tillsammans - parboende

Det ingår i begreppet skälig levnadsnivå att enskild som beviljats särskilt boende fortsatt ska kunna sammanbo med make eller sambo även efter flytt till särskilt boende, oavsett om maken eller sambon har behov av att bo i ett sådant boende. Detta gäller under förutsättning att paret varaktigt har sammanbott innan beslut om och flytt till särskilt boende. Kravet på varaktigt sammanboende innebär att det inte kan vara fråga om kortvarig samlevnad. Det finns ingen bestämd tidsperiod, varaktigheten ska avgöras efter bedömning i det enskilda fallet. Ansökan ska göras av den som fått ett beslut om särskilt boende och bifall till parboende får dock endast medges till de par där båda parter uttrycker en vilja att tillsammans flytta in till särskilt boende

Palliativ vård och omvårdnad

Socialstyrelsen definierar palliativ vård som hälso- och sjukvård i syfte att lindra lidande och främja livskvaliteten för patienter med progressiv, obotlig sjukdom eller skada. Palliativ vård innebär också ett beaktande av fysiska, psykiska, sociala och existentiella behov samt ett organiserat stöd till närstående.

Palliativ vård handlar alltså i allt väsentligt om hälso- och sjukvårdande insatser. Däremot kan kunden, när de hälso- och sjukvårdande insatserna övergår till att vara palliativa, fortsatt behöva omsorg i form av sociala insatser såsom egenvård eller omvårdnad och service. Även de sociala insatserna behöver då utgå ifrån ett flerdimensionellt perspektiv på människan och som syftar till att aktivt främja upplevelse av hälsa och välbefinnande i samband med obotlig sjukdom och vid livets slut. Detta ska beaktas i biståndsbedömningen.

Insatser och stöd för äldre med särskilda behov

Kontaktperson

Kontaktperson kan beviljas till kunder som har behov av att utöka sitt personliga nätverk. Kontaktpersonen fungerar som ett personligt stöd och kan hjälpa kunden i personliga angelägenheter, bryter kundens isolering genom samvaro och meningsfull fritid. Det är viktigt att kontaktpersonen inte tar över det som kunden kan göra själv utan aktiverar kunden. Kontaktpersonen är inte anställd av kommunen utan anlitas som uppdragstagare. Omfattningen brukar normalt vara 2 gånger i månaden

Den som beviljats kontaktperson står för sina egna kostnader, exempelvis bio, matkostnader, reskostnader med mera.

Boendestöd

Bistånd i form av stöd i den dagliga livsföringen. Boendestöd utgörs av såväl praktiskt som socialt stöd och beviljas för att stärka en kunds förmåga att klara vardagen i bostaden och ute i samhället.

De vanligaste hjälpbehoven för att få boendestöd är att

- få struktur i vardagsrutinerna,
- bryta social isolering,
- få stöd till att komma igång med aktiviteter eller sysselsättning eller
- få stöd i kontakter med personligt och professionellt nätverk.

Boendestöd beviljas i normalfallet en timme/tillfälle, vid två tillfällen i veckan under de två första månaderna och därefter med en timme/tillfälle vid ett tillfälle i veckan. Boendestöd vid mer än ett tillfälle i veckan (efter de första två månaderna) beviljas främst till kunder med stora behov av stöd till att få struktur i sina vardagsrutiner.

Boendestöd beviljas vanligtvis för upp till ett år i taget. Uppföljning ska göras var sjätte månad. Kunden betalar ingen avgift för boendestöd.

Sysselsättning

Insatsen sysselsättning kan innebära att kunden får ingå i ett socialt sammanhang med möjlighet till samvaro och att denne genom sysselsättningen får en struktur på dagen. För att motverka passivisering och isolering kan den enskilde ha kvar insatsen även efter normal pensionsålder. Sysselsättning vänder sig främst till kunder som har en psykisk funktionsnedsättning. Sysselsättningen ska ha ett meningsfullt innehåll och vara anpassad efter kundens behov. Det finns hantverk, arbetsliknande verksamhet inomhus eller utomhus, kursverksamhet och sysselsättning med handledning på en vanlig arbetsplats.

Sysselsättning är att likställa med ett arbete och ska endast beviljas för personer i yrkesverksam ålder. I undantagsfall kan sysselsättning beviljas för kunder över 65 år om de haft insatsen innan de fyllt 65 år och endast så länge kunden är i yrkesverksam ålder.

Äldre med psykiska funktionsnedsättningar eller komplexa behov

Äldre med psykiska funktionsnedsättningar eller andra komplexa behov så som samsjuklighet har många gånger behov av stöd för att samordna sina kontakter eller insatser som inte kan tillgodoses med traditionella insatser inom äldreomsorgen. För att kunna beakta den enskildes behov av insatser är det viktigt att biståndshandläggaren gör en individuell bedömning av den enskildes behov. Det är inte ovanligt att den enskilde är omedveten om sitt behov av stöd

och hjälp varför den enskilde kan behöva motiveras för att ta emot stöd- och hjälpinsatser. Samhandläggning liksom insatsen *case manager* kan vara aktuellt för att den enskilde ska kunna få det stöd och den hjälp som den enskilde behöver.

Insatser enligt LSS

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, är en rättighetslag som kompletterar bestämmelserna i SoL. LSS innehåller tio angivna insatser som den enskilde kan ha rätt till om den enskilde tillhör någon av lagens tre personkretsar. Insatser enligt LSS vänder sig i första hand till kunder med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatser enligt LSS kan inte avslås med hänvisning till att behovet kan tillgodoses enligt SoL om den enskilde har rätt till och vill ha insatser enligt LSS.

Nedan presenteras de insatser enligt LSS som är vanligast för kunder över 65 år.

Personlig assistans

Genom personlig assistans har kunder som har stora hjälpbehov av personlig karaktär möjlighet att erhålla ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer.

Insatsen personlig assistans enligt LSS och assistansersättning enligt SFB finns kvar även efter att den enskilde fyllt 65 år om insatsen beviljats innan den enskildes 65-årsdag. Insatsen får inte utökas eller omprövas efter 65-årsdagen. Om den enskilde har behov av utökad stöd kan den enskilde ansöka om hemtjänst enligt SoL.

Daglig verksamhet

Daglig verksamhet ska erbjuda kunden stimulans, utveckling, meningsfullhet och gemenskap utifrån den enskildes önskemål. Ett övergripande mål med insatsen är att utveckla kundens möjligheter till arbete på kortare eller längre sikt. Insatsen daglig verksamhet kan i första hand beviljas kunder i yrkesverksam ålder som omfattas av personkrets 1 eller 2 enligt LSS. I insatsen ingår omvårdnad. Yrkesverksam ålder anses kunna uppgå till 68 år, men för att motverka passivisering och isolering kan kunder som uppnått pensionsålder fortsätta i daglig verksamhet. Med stigande ålder och minskad ork kan det vara aktuellt att successivt minska antalet dagar på den dagliga verksamheten. Daglig verksamhet går inte att ersätta med dagverksamhet inom äldreomsorgen då syftet med dessa båda insatser är olika. Daglig verksamhet är, till skillnad mot dagverksamhet, även en avgiftsfri insats och den enskilde har rätt till habiliteringsersättning.